

**BOLALARNING DARSNI YAXSHI O`ZLASHTIRISHIDAGI
ASOSIY MUOMMOLAR****ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ В ОБУЧЕНИИ ДЕТЕЙ.
THE MAIN PROBLEMS IN CHILDREN'S LEARNING**

Esemuratova Gulbanu Sultanbek qizi
Qoraqalpoq Davlat Universiteti
Amaliy Psixologiya 3-kurs talabasi
esemuratovagulbanu@gmail.com
+998934861835

Saparova Eldora Tajimuratovna
Qoraqalpoq Davlat Universiteti
Amaliy Psixologiya 3-kurs talabasi
saparovaeldora@gmail.com
+998885072512

Esbosinova Sarbinaz Muratbaevna
Qoraqalpoq Davlat Universiteti
Amaliy Psixologiya 1-kurs talabasi
sarbinazesbosinova@gmail.com
+998937079963

Annotatsiya: Ushbu maqolada o`quv faoliyatida o`quvchining darsni o`zlashtirishidagi muammo va ularning tasnifi haqida so`z yuritiladi.

Аннотация: В данной статье говорится о проблеме усвоения учащимся урока учебной деятельности и их классификации.

Abstract: This article talks about the problem of the student's mastery of the lesson in educational activities and their classification.

**Kalit so`zlar:** O`quv faoliyati, maktab, iroda, konkret operatsiyalar, formal operatsiyalar, invariantlilik, bilish faoliyati.

Ключевые слова: Учебная деятельность, школа, воля, конкретные операции, формальные операции, инвариантность, познавательная деятельность.

Key words: Educational activity, school, will, concrete operations, formal operations, invariance, cognitive activity.

O`quv faoliyati muammosi — yosh va pedagogik psixologiyaning markaziy mummolaridandir. Bog`cha muassasalarida bolalarni o`qitishga bizning mamlakatimizda boshlang`ich maktab ta`limiga tayyorlov pog`onasi sifatida qaraladi. Shu sababli “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”da belgilanganidek, bog`chadagi ta`lim uzluksiz ta`limning dastlabki bosqichidir. Nemis psixologi **O.Kronning** fikricha, *uch yashar bola* unga berilayotgan bilimni o`zlashtirishga, yani ta`lim olishga qodir. **V.Shtem** esa qarama-qarshi nuqtai nazarni ilgari surdi. Uning fikricha, *hayotining*

dastlabki olti yilida bola olgan bilimlar o'ziga xos tarzda egallanadi. Bog'cha bolasi hali "o'qish uchun anglanilgan irodaga ega emas, maktab o'quvchisi uchun esa o'qish berilgan materialni ongli tarzda o'zlashtirish niyati va bu bilimlardan o'zining kelajagi uchun mulk sifatida foydalanish, butun holicha saqlab qolish istagidir".

Shtern "bog'cha bolasi ayni buguni bilan shunchalik mashg'ulki, ertangi kun, kelajak uchun biror-bir narsani egallash istagidan uzoqdir", deydi. Uning o'qishi boshqa faoliyatning mahsuli hisoblanib, tevarak- atrofdan olgan taassurotlarni "ongsiz tarzda tanlash" asosida hosil bo'ladi. **J.Piaje** bolaning ijtimoiylashuvi jarayonida (yashash sharoitiga moslashish) intellekt operatsiyalari strukturasi rivojlanishi sodir bo'ladi, deydi. Tobora yuqori intellektual operatsiyalar ("*konkret operatsiyalar*", "*formal operatsiyalar*", "*invariantlilik*", "*munosabatlilik*" va *boshqalar*) paydo bo'lishi va rivojlanishi o'z qonuniyatlariga ega. Ta'lim faqat aqliy o'sishni tezlashtirishi yoki sekinlashtirishi mumkin, lekin unga tabiiy ta'sir etmaydi. J.Piaje va uning izdoshlari, masalan, agar bolada mantiqiy operativ tafakkur qaror topmagan bo'lsa, fikrlashga o'rgatishdan ma'ni yo'q, deydi. Ta'lim bola rivojlanishi qonuniyatlariga bo'ysunishi lozim. L.S.Vigotskiy bog'cha bolasining psixologik xususiyatlarini pedagogik ta'sir mohiyatining analizi bilan uzviy bog'liqlikda o'rganib bordi. Bog'cha davrida o'qitishning ahamiyatli momentlaridan biri, deydi Vigotskiy, bolaning kattalar talablariga munosabatidir. Shunday qilib, xorij va rus psixologlari maktabgacha ta'lim muassasalarida beriladigan ta'limga katta e'tibor beradilar.

A.P.Usova bog'cha yosh davridagi bolalar tomonidan o'quv faoliyati o'zlashtirilganligining aniq belgilarini ko'rsatadi, o'zlashtirishning uch saviyasi ajratilib, ular o'quv faoliyati rivojlanganligining turli darajalarini xarakterlaydi.

1-darajasi. Bilish faoliyati barcha jarayonlarining mahsuldorligi va maqsadga qaratilganligi bilan o'qishga nisbatan faol va qiziquvchan munosabat, o'zining harakatlarini nazorat qilish va erishilgan natijalarini baholash qobiliyatiga egaligi bilan farqlanadi. O'zlashtirilganlar asosida bolalar amaliy va aqliy faoliyatida qurbi etadigan vazifalarni echa oladi.

2-darajasi — kuchsizroq. O'quv faoliyatini egallashning barcha ko'rsatkichlari etarli rivojlanmagan. Lekin shu bilan biiga bolalar ta'limidagi ba'zi bir ehtimoliy og'ishishlar ham bundan mustasno emas.

3-darajasi - Mashg'ulotlarda tashqi intizomning o'quv faoliyati shakllanishidagi boshlang'ich davr.

Yuqoridagi malumotlar asosida biz faqatgina ushbu ma'lumotlar bilan cheklanib qolmasligimiz, o'quv jarayonida nisbatan pastroq natoja korsatayotgan o'quvchilar uchun ularni yok ota-onasini ayblamasligimiz zarur. Va yana bunda o'qituvchi o'quvchilarga qo'llayotgan metodlariga ham ahamiyat berishimiz zarur. O'qituvchining o'quvchilarga qanday ustanovkalar asosida ta'lim berayotganligiga ham ahamiyat berish zarur va shart hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Oila psixologiyasi: Akad. litsey va kasb-hunar kollejlari o'quvchilari uchun o'quv qo'l. / G. B. Shoumarov, I. O. Haydarov, N. A. Sog'inov va boshq.; G. B. Shoumarovning tahriri ostida; O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta-maxsus ta'lim vazirligi, O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi markazi. — T.: «Sharq», 2010. — 296 b.

2. Z. Nishanova, G. Alimova. Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma. -T.: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006. 160 b.